

14. Stát a společnost

Държава и общество

14.1. Stát, státní instituce

Държава, държавни институции

banka ж. банка

byrokracie ж. бюрокрация

celní прил. митнически: ~ **úřad** митница; ~ **prohlášení** митническа декларация; ~ **tarif** митническа тарифа

celnice ж. митница

celník м. митничар

demokracie ж. демокрация

diktatura ж. диктатура

instituce ж. институция: **vědecké** ~ научни институции, организации; **kulturní, osvětové, pedagogické, sportovní** ~ културни, просветни, педагогически, спортни институции

ministerstvo ср. министерство: ~ **školství** министерство на образованието; ~ **dopravy a spojů** министерство на транспорта и съобщенията; ~ **spravedlnosti** министерство на правосъдието; ~ **vnitra** министерство на вътрешните работи; ~ **zdravotnictví** министерство на здравеопазването; ~ **zahraničí** министерство на външните работи

ministr м. министър: **náměstek** ~а заместник-министър; **rada** ~ů министърски съвет

moc ж. власт: **státní** ~ държавна власт: **zákonodárná** ~ законодателна власт; **výkonná** ~ изпълнителна власт; **politická** ~ политическа власт; **z** ~i **úřední** по силата на служебното положение; **plná** ~ пълномощно; **rozsudek je v právní** ~i присъдата е в сила

mocenský прил. който се отнася към власт, сила: ~é **orgány** органи на властта

monarchie ж. монархия: **konstituční** ~ конституционна монархия

obecní *прил.* общински: ~ **pozemky** общински терени; ~ **úřad** кметство; ~ **rada** общински съвет

parlament *м.* парламѐнт

parlamentní *прил.* парламентарен: ~ **system** парламентарна система; ~ **budova** сграда на парламѐнт; ~ **zpravodaj** парламентарен репортер

policie *ж.* полиция: **Policie České republiky** Полиция на Чешката република; **dopravní** ~ пътна полиция; **být odveden na ~i** бѐда отведен в полицейски участък

premiér *м.* премиер, министър-председател

prezident *м.* президент: **volba ~a** президентски избори

senát *м.* сенат: **Senát Parlamentu ČR** Сенат(ът) (*горната камера на Чешкия парламѐнт*); **soudní** ~ съдийски състав

soud *м.* съд: **Nejvyšší** ~ върховен съд; **krajský** ~ областен съд; **ústavní** ~ конституционен съд

soudce *м.* съдия

soudní *прил.* съдебен: ~ **system** съдебна система; ~ **sín** съдебна зала; ~ **znalec** съдебен експерт

stát *м.* държава: **demokratický** ~ демократична държава; **spolkový** ~ федеративна държава; **hlava ~u** държавен глава; **Spojené ~y americké** Съединени американски щати

státní *прил.* държавен; който се отнася към държава: ~ **hymna** държавен химн; ~ **znak** държавен герб; ~ **vlajka** държавно знаме; ~ **svátek** национален празник; ~ **návštěva** посещение на високо равнище; официално държавно посещение; ~ **území** държавна територия; територия на държава; ~ **cena** държавна награда; ~ **zkouška** държавен изпит; ~ **občanství** гражданство; ~ **příslušnost** поданство, гражданство; ~ **bezpečnost** държавна сигурност; ~ **zástupce** прокурор; ~ **zastupitelství** прокуратура; ~ **rozpočet** държавен бюджет; ~ **dluh** държавен дълг; ~ **podnik** държавно предприятие

státník *м.* държавник

státnost *ж.* държавност, държавничество

úředník *м.* чиновник, служител

úřednice ж. чиновничка, служителка

ústava ж. конституция

ústavní конституционен: ~ **práva** конституционни права; ~ **slib** клетва пред конституцията; ~ **soud** конституционен съд

vláda ж. правителство: **předseda** ~у министър-председател, премиер; **úřednická** ~ служебно правителство

vlajka ж. знаме, флаг: **státní** ~ национален флаг

zákoník м. кодекс, законник: **občanský** ~ граждански процесуален кодекс; **obchodní** ~ търговски закон; **trestní** ~ наказателен кодекс; ~ **práce** кодекс на труда

zákonně нар. законно, легално: **postupovat** ~ действам легално, съгласно закона

zákonodárce м. законодател

zákonodárství ср. законодателство

14.2. Občané Граждани

cizinec м. чужденец

dodržovat,-uji несл. спазвам: ~ **zákony** спазвам законите

domorodec м. местен жител, кореняк

krajan м. съотечественик, сънародник

menšina ж. малцинство: **etnická/národnostní** ~ етническо/народностно малцинство

občan м. гражданин; жител: **čestný** ~ почетен гражданин

občanský прил. граждански: ~ **průkaz** лична карта; ~ **á společnost** гражданско общество; ~ **á válka** гражданска война

občanství ср. гражданство, поданство: **čestné** ~ почетно гражданство; **státní** ~ поданство, гражданство; **udělit státní** ~ дам поданство; **osvědčení o státním** ~ свидетелство за гражданство

obživa ж. препитание

rodák м. земяк, съотечественик

spoluobčan м. съгражданин

tuzemec м. местен жител

14.3. Společnost Общество

civilizace *ж.* цивилизация

družstvo *ср.* кооперація

ghetto *ср.* гето

hnutí *ср.* движе́ние: **skautské** ~ скаутско движе́ние

kolektiv *м.* колектив; **pracovní** ~ трудо́в колектив

kolektivní *прил.* колективен: ~ **vlastnictví** колективна со́бственост

lid *м.* наро́д

nadace *ж.* фундація

národ *м.* наро́д, на́ция

organizace *ж.* организа́ция: **nezisková** ~ организа́ция с иде́лна це́л; **profesní** ~ профе́сиона́лна организа́ция

sdržení *ср.* сдруже́ние: **občanské** ~ гра́жданско сдруже́ние

skupina *ж.* гру́па: **zájmová** ~ гру́па по интере́си

sociální *прил.* социáлен: ~ **politika** социáлна полити́ка

společnost *ж.* общество: **občanská** ~ гра́жданско общество

veřejnost *ж.* о́бщественост: **široká** ~ широ́ка о́бщественост

veřejný *прил.* пуб́личен, я́вен, открит: ~ **projev** пуб́лична реч; ~ **é mínění** о́бщественое мнѣние

zástup *м.* тълпа́, мно́жество: ~/~y **demonstrantů** тълпа́/тълпи́ (от) демонстра́нти

zástupce *м.* предста́витель

14.4. Politika, politické strany, volby

Политика, политически партии, избори

hlas *м.* глас: **sčítání** ~**ů** преброяване на гласовете

hlasovat, -uji *несв.* гласувам: ~ **přímo** гласувам пряко

kampaň *ж.* кампания: **předvolební** ~ преди́зборна кампания

kandidát *м.* кандида́т

kolo *ср.* тўр: **druhé ~ voleb** втўри тўр на изборите

komise *ж.* комiсия: **volební** ~ избирателна комiсия

menšina *ж.* малцинство: **parlamentní** ~ парламентарно малцинство

mandát *м.* мандат: **poslanecký** ~ мандат на депутат

politický *прил.* политически

politik *м.* политик

politika *ж.* политика

právo *ср.* право: **volební** ~ избирателно право

referendum *ср.* референдум

system *м.* система: **volební** ~ избирателна система;

účast *ж.* участие: **volební** ~ участие в изборите

urna *ж.* урна: **volební, hlasovací** ~ избирателна урна

většina *ж.* мнозинство: **parlamentní** ~ парламентарно мнозинство

volby *само мн.* избори: **přímé** ~ преки избори; ~ **prezidenta** избори за президент;

komunální, obecní ~ общински избори; **primární** ~ първични, предварителни избори

volební *прил.* избирателен: ~ **místnost** избирателна секция; ~ **obvod** избирателен

район; ~ **komise** избирателна комiсия; ~ **lístek** избирателна бюлетина; ~ **listina** избирателен списък

volič *м.* избирател, гласоподавател